

ช่องทีวีภาษาของชนกลุ่มน้อย (VTV5) กับการพิทักษ์ วัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยในประเทศเวียดนาม¹ The Minority Ethnic Language Television Channel (VTV5) and Preservation of Minority Ethnic Cultures in Vietnam

Ton Van Trang / โต้น เวิน จาง

บทคัดย่อ

ประเทศเวียดนามเป็นประเทศหนึ่งในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงที่มีความแตกต่างหลากหลายทางชาติพันธุ์ โดยมี 53 ใน 54 ชนเผ่าถือว่าเป็นชนกลุ่มน้อย และแต่ละชนเผ่ามีภาษาและวัฒนธรรมเฉพาะของตน การพิทักษ์รักษาภาษาและวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยที่กำลังตกอยู่ในความเสี่ยงของการสูญหาย มีได้เพียงแต่เป็นหน้าที่ของชนกลุ่มน้อยเท่านั้น แต่ยังเป็นหน้าที่ของรัฐบาลเวียดนามและบรรดาประชาชนเวียดนามเพื่อความเป็นพหุสังคมวัฒนธรรม รัฐบาลเวียดนามจึงกำหนดนโยบายชาติพันธุ์ที่มุ่งเน้นความสามัคคีระหว่างบรรดาชนเผ่าเวียดนาม และการพิทักษ์รักษาอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ของชนกลุ่มน้อย โดยมีมติให้สถานีโทรทัศน์แห่งประเทศเวียดนามที่เป็นหน่วยงานของรัฐ จัดตั้งช่องทีวีภาษาชนกลุ่มน้อย หรือ ช่องวีทีวีไฟว์ (VTV5) เพื่อเผยแพร่ข่าวสารและกระจายอำนาจของรัฐสู่ชนกลุ่มน้อยที่มีอาศัยอยู่ที่พื้นที่ทุรกันดารห่างไกลจากศูนย์กลางอำนาจของรัฐ การปรากฏตัวของช่องวีทีวีไฟว์ได้ปลูกจิตสำนึกและสร้างความตระหนักของชนกลุ่มน้อยถึงสมบัติอันล้ำค่าของตนคือ ภาษาและวัฒนธรรมชนเผ่า ซึ่งนำไปสู่การพิทักษ์วัฒนธรรมดั้งเดิมและภาษาเฉพาะชนเผ่าของตน บทความชิ้นนี้มุ่งศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับความหลากหลายทางชาติพันธุ์ในประเทศเวียดนาม และนโยบายภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ โดยรัฐบาลเวียดนามต้องการส่งเสริมอัตลักษณ์สังคมพหุวัฒนธรรม รวมทั้งการใช้พื้นที่สื่อมวลชนประเภทวิทยุโทรทัศน์เป็นช่องทางในการนำเสนอนโยบายการธำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยในประเทศเวียดนาม

คำสำคัญ: ช่องทีวีภาษาของชนกลุ่มน้อย (VTV5) การพิทักษ์วัฒนธรรม ชนกลุ่มน้อยในประเทศเวียดนาม นโยบายภาษาชนกลุ่มน้อย

¹ บทความนี้ได้รับการสนับสนุนจากศูนย์วิจัยพลักษณ์สังคมลุ่มน้ำโขง คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Abstract

Vietnam, one of the countries in the Greater Mekong Sub-region (GMS), is characterized by extensive ethnic diversity with 53 of its 54 ethnic groups identified as minority ethnic groups. Each one has its own language and culture. Maintaining and preserving minority ethnic languages and cultures is the duty of minority ethnic groups, the Vietnamese government, and all the Vietnamese people as part of the effort to make Vietnam a multi-cultural society. The Vietnamese government's ethnic policies are aimed at establishing the solidarity of all the Vietnamese ethnic groups and preserving their ethnic identity. One means of doing so is by establishing the state-run Minority Ethnic Language Television Channel (VTV5) to disseminate governmental power to the minority ethnic groups located in the mountainous and remote areas that are far from the central government. The appearance of VTV5 has awakened the minority ethnic people's awareness of their languages and cultures as their own invaluable treasures, thus leading to their efforts to preserve them. This article is aimed at understanding the diversity of Vietnam's ethnic groups, government policies on ethnic languages for a multicultural society, and the application of television to implement minority ethnic identity preservation policies in Vietnam.

Keywords: The Minority Ethnic Language Television Channel (VTV5), culture preservation, minority ethnic groups in Vietnam, minority ethnic language policies.

บทนำ

ประเทศเวียดนามเป็นประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ตั้งอยู่ทางด้านตะวันออกเฉียงสุดของคาบสมุทรอินโดจีน มีพรมแดนติดกับประเทศจีนทางทิศเหนือ ประเทศลาวและประเทศกัมพูชาทางทิศตะวันตก และอ่าวตังเกี๋ย ทะเลจีนใต้ทางทิศตะวันออกและใต้ หรือในภาษาเวียดนามเรียกเฉพาะทะเลทางทิศตะวันออกว่า ทะเลตะวันออก ส่วนด้านตะวันออกเฉียงใต้ติดต่อกับอ่าวไทย อาจกล่าวได้ว่า เวียดนามมีประวัติศาสตร์ที่ยาวนานนับเป็น 4,000 ปี ด้วยความไม่สงบมาโดยตลอด เนื่องจากการเข้ามารุกรานของประเทศมหาอำนาจต่าง ๆ ความขัดแย้งระหว่างประเทศเพื่อน

บ้านจากการแย่งชิงดินแดนและอำนาจ และการต่อสู้เพื่ออิสรภาพของประเทศชาติ ซึ่งนำไปสู่ความแตกต่างหลากหลายทางชาติพันธุ์ของประเทศเวียดนาม กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ บริบททางการเมืองและสังคมที่ไม่หยุดนิ่งของประเทศเวียดนามนี้ ได้ก่อให้เกิดวัฒนธรรมที่มีกลุ่มชาติพันธุ์อันหลากหลาย ซึ่งทำให้เวียดนามเป็น แหล่งรวมและบูรณาการของวัฒนธรรมและภาษาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ประเทศเวียดนามมี 54 ชนเผ่า แต่ละชนเผ่ามีภาษาและวัฒนธรรมที่มี อัตลักษณ์ของตนเอง และภาษาทางการเป็นภาษาเวียดนามที่เป็นภาษาของชนเผ่า กินห์ (Kinh) ที่เป็นชนเผ่าที่ใหญ่ที่สุดในประเทศเวียดนาม ดังนั้น หน้าที่และ เป้าหมายที่สำคัญที่สุดของรัฐบาลเวียดนามในหลายทศวรรษที่ผ่านมาคือ การสร้าง การอยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืน ความสามัคคี และความเท่าเทียมกันทางชาติพันธุ์ ของบรรดาชนเผ่า ไม่ว่าจะเป็นทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และ การศึกษา ตลอดจนการพิทักษ์วัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยที่กำลังตกอยู่ในการ ครอบงำและความเสี่ยงที่ถูกผนวกเป็นส่วนหนึ่งของชนเผ่าใหญ่ๆ ในประเทศเวียดนาม เพื่อก้าวไปสู่ความเป็นพหุสังคมวัฒนธรรมที่โดดเด่นในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง คงไม่มีใคร ปฏิเสธได้ว่า ในปัจจุบัน หนึ่งในเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดในการแพร่ กระจายอำนาจของรัฐไปสู่ประชาชนและในการปฏิบัติเป้าหมายต่างๆ ของรัฐคือ รายการโทรทัศน์ หรือรายการทีวี เนื่องจากโทรทัศน์เป็นช่องทางสื่อสารมวลชนที่มี บทบาทในชีวิตประจำวันของคนในสังคมทันสมัย และสามารถเผยแพร่นโยบายของ รัฐได้อย่างกว้างขวาง แม้แต่ในพื้นที่ทุรกันดารที่ห่างไกลจากศูนย์กลางอำนาจของ รัฐแต่ยังสามารถรองรับการเชื่อมต่อของรายการทีวีได้ และอิทธิพลของสื่อโทรทัศน์ ได้เปลี่ยนแปลงและจำกัดแนวคิดเรื่องพื้นที่และเวลาอย่างมาก โดยทำให้ความ ห่างไกลระหว่างพื้นที่ต่างๆ ในประเทศลดลงไป และการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเป็น เรื่องของเวลาที่นับเป็นหน้าที่ รัฐบาลเวียดนามจึงใช้สื่อโทรทัศน์เป็นช่องทางในการ เผยแพร่อุดมการณ์และแนวทางในการบริหารประเทศของตน

ในประเทศเวียดนาม สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทยเวียดนาม หรือ VTV (Vietnam Television) ที่เป็นสถานีวิทยุโทรทัศน์ที่สำคัญที่สุดและเป็นหน่วยงาน ของรัฐ ทำหน้าที่เป็นสถานีโทรทัศน์เพื่อการศึกษา การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร

ของทางรัฐบาลสู่ประชาชน และเพื่อประโยชน์สาธารณะ รวมไปถึงการเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างรัฐบาลกับประชาชน วีทีวี (VTV) ประกอบไปด้วยช่องทีวีหลายช่อง โดยใช้ภาษาเวียดนามเป็นภาษาทางการ

ผู้เขียนเป็นชาวเวียดนาม ได้รับทราบเรื่อง “ช่องทีวีภาษาของชนกลุ่มน้อยของเวียดนาม” หรือ วีทีวีไฟว์ (VTV5) เป็นครั้งแรก เมื่อแปดปีที่ผ่านมา แต่ตอนนั้นผู้เขียนยังไม่ได้สนใจมากนัก เนื่องจากช่องวีทีวีไฟว์ถูกรายงานเป็นภาษาของชนกลุ่มน้อยเวียดนามที่ผู้เขียนฟังไม่เข้าใจ อย่างไรก็ตาม ในระยะต่อมา ผู้เขียนลองติดตามรายการหนึ่งเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ของชนเผ่าเหมื่อง (Mù'ng) ในช่องวีทีวีไฟว์ โดยมีคำบรรยายภาษาเวียดนาม แท้ที่จริงแล้ว ผู้เขียนได้มีความประทับใจอย่างมากต่อการนำเสนอถึงวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์เหมื่องอย่างมีชีวิตชีวาและน่าสนใจจากรายการนี้ ซึ่งก่อให้เกิดความปรารถนาของผู้เขียนที่จะทำความเข้าใจว่า ช่องทีวีภาษาของชนกลุ่มน้อยเวียดนาม (VTV5) นำเสนอถึงอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ของชนกลุ่มน้อยต่างๆ ในประเทศเวียดนามเป็นอย่างไร มีอิทธิพลใดบ้างต่อการพิทักษ์รักษาภาษาและวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยในประเทศเวียดนาม และนโยบายของรัฐเวียดนามต่อภาษาชนกลุ่มน้อยเป็นอย่างไร

จากความสนใจดังกล่าว ผู้เขียนได้เก็บรวบรวมข้อมูลเอกสารจากแหล่งข้อมูลต่างๆ โดยอาศัยข้อมูลทางการจากหน่วยงานรัฐบาลเวียดนามและสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศเวียดนาม (VTV) วารสารต่างๆ เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยเวียดนาม และผลงานวิชาการ นอกจากนี้ ยังใช้เวลาอย่างมากในการติดตามรายการแทบทุกรายการหลักของช่องวีทีวีไฟว์ (VTV5) เพื่อจะถอดรหัสข้อความของรัฐที่ส่งต่อชนกลุ่มน้อย และมีติในการนำเสนออัตลักษณ์ชนกลุ่มน้อยของรัฐเวียดนาม

บทความชิ้นนี้ มุ่งศึกษาการนำเสนอความหลากหลายทางชาติพันธุ์ในประเทศเวียดนาม และนโยบายภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ โดยรัฐบาลเวียดนามที่ต้องการส่งเสริมอัตลักษณ์สังคมพหุวัฒนธรรม รวมทั้งการใช้พื้นที่สื่อมวลชนประเภทวิทยุโทรทัศน์เป็นช่องทางในการเสนอนโยบายการธำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยในประเทศเวียดนาม

ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ในประเทศเวียดนาม

ประเทศเวียดนามมีประชากรมากกว่า 87 ล้านคน และ 54 ชนเผ่า แต่ละชนเผ่ามีภาษาและวัฒนธรรมที่มีอัตลักษณ์ของตนเอง ชนเผ่าที่ใหญ่ที่สุดของเวียดนาม คือ เผ่ากินห์ (Kinh) หรือ เผ่าเวียดนาม (Viet) ที่มีประมาณ ร้อยละ 87 ของจำนวนประชากรทั้งหมด และเป็นที่มาของชื่อประเทศเวียดนาม ดังนั้น เผ่ากินห์ถือว่าเป็นเผ่าหลัก และ 53 ชนเผ่าที่เหลือนับว่าเป็นชนกลุ่มน้อย

ชนกลุ่มน้อยของประเทศเวียดนามมักตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่ 2 ใน 3 ของประเทศ หรือ 57 ใน 63 จังหวัดและเมืองที่เป็นหน่วยการบริหารของรัฐบาลเวียดนาม โดยตั้งรวมกันเป็นชุมชนหรือกระจุกกระจายรวมกับชนเผ่ากินห์ (Kinh) หรือชนเผ่าอื่นๆ (Tran Tri Doi, 2011: 12) กลุ่มชาติพันธุ์ส่วนใหญ่ นอกเหนือจากกลุ่มชาติพันธุ์จิ่น เขมร และจาม มักตั้งถิ่นฐานในชนบท บนภูเขา หรือในถิ่นที่ทุรกันดาร ซึ่งมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ลำบาก (Baulch, Bob.; Haughton, Dominique.; Haughton, Jonathan and Truong Thi Phi Chuyen, 2007: 1164) ในหลายๆ จังหวัด มีชนเผ่าอาศัยอยู่ถึง 20 ชนเผ่า อาทิ จังหวัดลายเจิว (Lai Châu) หล่าวกาย (Lào Cai) เยียนบาย (Yên Bái) ห่ายาง (Hà Giang) เตวียนกว้าง (Tuyên Quang) เลิมด่ง (Lâm Đồng) ฯลฯ แต่ละอำเภอจึงมีชนเผ่าอาศัยอยู่ 5 ชนเผ่าขึ้นไป อีกทั้งในหลายหมู่บ้านต่างมีกลุ่มชาติพันธุ์อาศัยอยู่ 3-4 กลุ่ม ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนกันทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรม เช่น การแต่งงานข้ามชนเผ่า รวมไปถึงความช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างชนเผ่า (Uy ban Dân tộc, 2012: 40)

ข้อสังเกตเบื้องต้นชี้ให้เห็นว่า ประชากรของชนกลุ่มน้อยในประเทศเวียดนามมีความแตกต่างกัน โดยกลุ่มชาติพันธุ์บางกลุ่มมีประชากรมากกว่าหนึ่งล้านคน อาทิ กลุ่มชาติพันธุ์ไต-ไท ขณะที่ชนเผ่าอีกบางกลุ่มมีเพียงแค่สองสามร้อยคน อย่างเช่น กลุ่มชาติพันธุ์ปูเปว (PuPéo) เรอมัม (Ro-măm) และเบอริว (Brâu) นอกจากนี้ ปัจจัยทางประวัติศาสตร์และสังคม รวมทั้งสภาพภูมิอากาศที่รุนแรงมากได้ก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันในการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมระหว่างชนกลุ่มน้อยเวียดนาม โดยชนเผ่าที่อาศัยอยู่ที่พื้นที่ราบต่ำมีระดับการพัฒนา

ทางเศรษฐกิจและสังคมสูงกว่าชนเผ่าที่ภูเขาและพื้นที่ทุรกันดาร (Uy ban Dân toc, 2012: 42)

อาจกล่าวได้ว่า ประเทศเวียดนามถือเป็นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ขนาดเล็ก เพราะมีวัฒนธรรมจากหลากหลายชนเผ่าซึ่งล้วนแล้วแต่มีอัตลักษณ์เฉพาะตน สามารถแบ่งวัฒนธรรมเวียดนามได้เป็น 3 รูปแบบ ได้แก่ วัฒนธรรมภูเขา วัฒนธรรมที่ราบลุ่ม และวัฒนธรรมทะเล ส่วนรูปแบบที่ราบลุ่มเพิ่งเกิดขึ้นภายหลังแตกกลายเป็น วัฒนธรรมหลักที่มีความสำคัญ

ชนเผ่าของวัฒนธรรมที่ราบลุ่มส่วนใหญ่มีวิถีการผลิตที่พึ่งพาการทำไร่ทำนา โดยเฉพาะการปลูกข้าวนาดำ ตัวแทนที่โดดเด่นของวัฒนธรรมที่ราบลุ่ม คือ ชนเผ่าไต-ไท ที่เป็นชนเผ่าที่ปลูกข้าวนาดำเก่งมาก และได้ประสบความสำเร็จในการสร้างรูปแบบทางเศรษฐกิจและสังคมของข้าวนาดำในแถบที่ราบต่ำ ที่แคบ และบริเวณเชิงเขา นอกจากนี้ยังมีชนเผ่ามอญ-เขมร และจีน-ทิเบต ชนเผ่าทั้งหมดดังกล่าวได้มีส่วนร่วมอันสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการสร้างวัฒนธรรมเวียดนาม นั่นคือ วัฒนธรรมข้าวนาดำ (Pham Duc Duong, 2011: 34)

ในขณะเดียวกัน กลุ่มมอญ-เขมร ซึ่งเป็นตัวแทนของวัฒนธรรมภูเขาที่อาศัยอยู่เป็นหย่อมๆ และทำไร่ในบริเวณที่ราบสูงซึ่งมีผลทำให้ภาษาของพวกเขาแตกออกเป็นกลุ่มเล็กๆ ในกลุ่มมอญ-เขมรมีชนเผ่าเขมรภาคใต้ซึ่งเป็นลูกหลานในตระกูลของผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรมด่งนาย การปรากฏตัวของชนเผ่าเขมรทำให้เกิดลักษณะทางภูเขาในที่ราบลุ่มอันกว้างใหญ่ของพื้นที่ใหม่ทางภาคใต้ รวมทั้งความเชื่อทางพุทธศาสนานิกายหินยาน โดยประกอบพิธีกรรมทางศาสนาพราหมณ์ การไปไหว้พระที่วัดการจัดเทศกาลต่างๆ และมีความผูกพันกับคนร่วมชนเผ่าในราชอาณาจักรกัมพูชาอันยิ่งใหญ่ (Pham Duc Duong, 2011: 35)

ส่วนวัฒนธรรมทะเลโดยชนเผ่าจามเป็นตัวแทน ชนเผ่าจามส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่ที่จังหวัดถว่นไห่และจังหวัดอานซาง ทั้งสองจังหวัดนี้อยู่บริเวณภาคใต้ของเวียดนาม ชนเผ่าจามส่วนหนึ่งนับถือศาสนาพราหมณ์ อีกส่วนหนึ่งนับถือศาสนาอิสลาม ชนเผ่าจาม และชนเผ่าเอเต ยาราย รา-กลาย จูรู ได้สร้างอักษรของภาษาเหล่านี้ในตระกูลออสโตรนีเซียน วัฒนธรรมหลักมีลักษณะเป็นวัฒนธรรมทะเล

พวกเขาคุ้นเคยกับสิ่งแวดล้อมทางทะเล ชอบมองทัศนียภาพอันกว้างไกลของทะเล ชอบสีข้าวของทราयरิมทะเล ชอบจัดงานศพบนหาดทรายริมทะเล มีปลาเป็นอาหารหลักในงานแต่งงาน และให้บรรพบุรุษผู้เป็นเจ้าแห่งทะเล (Pham Duc Duong, 2011: 36)

เป็นความจริงที่ปฏิเสธไม่ได้ว่า เวียดนามถือว่าเป็นแหล่งรวมของภาษาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หลายตระกูล โดยมีการปรากฏตัวทั้งสิ้น 5 ตระกูล ได้แก่ ออสโตรเอเชียติก (มี 25 ภาษา) คำ-ไท (มี 12 ภาษา) ทิเบต-พม่า (มี 9 ภาษา) ออสโตรนีเซียน (มี 5 ภาษา) และ ม้ง-ยาว (มี 3 ภาษา) (Vuong Toan, 2008: 37-38) และชนเผ่า 24 ชนเผ่ามีตัวอักษรเฉพาะของตน อย่างเช่น เผ่าไท เผ่าม้ง เผ่าไต ฯลฯ ชนกลุ่มน้อยแทบทุกชนเผ่าในประเทศเวียดนามล้วนแต่ใช้ภาษาแม่ของตนในการติดต่อสื่อสารในชีวิตประจำวัน อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างเกี่ยวกับประชากร พื้นที่ของการตั้งถิ่นฐาน และระดับการศึกษา ได้นำไปสู่ความแตกต่างในการใช้ภาษาแม่ของชนเผ่าต่างๆ เป็นเครื่องมือของการสื่อสาร โดยมีภาษาบางภาษาถูกใช้เพียงแคในการสื่อสารภายในชุมชนเฉพาะชนเผ่าเท่านั้น อย่างเช่น ภาษาของเผ่าหมาง ซ่าฟ้อ อาแรม ชีต โลโล ซีลา ฯลฯ ขณะที่ติดต่อสื่อสารกับผู้คนภายนอก พวกเขาต้องใช้ภาษาของชนเผ่าอื่นแทนภาษาแม่ ในขณะเดียวกัน มีภาษาชนกลุ่มน้อยบางภาษาถูกใช้ในการสื่อสารทั้งภายในและภายนอกกลุ่มเฉพาะซึ่งภาษานั้นๆ ถูกเรียกกันว่าภาษาท้องถิ่น ตัวอย่างเช่น ภาษาของเผ่าไท ม้ง ไต และหนุง (Bao tang Nhan hoc, 2011: 135) เป็นที่น่าสังเกตว่า แม้กระทั่งภาษาเวียดนามเป็นภาษาทางการของประเทศเวียดนาม หากแต่ในชนกลุ่มน้อยทั้งหลายในพื้นที่ทุรกันดารและบนภูเขา มีชาวเขาจำนวนมากที่ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุไม่สามารถพูดภาษาเวียดนามได้ และมีเพียงแค่ผู้คนที่ไปเล่าเรียนศึกษาในโรงเรียนต่างๆ ของรัฐที่สามารถใช้ภาษาทางการในการติดต่อสื่อสารได้

ความจริงคือ การพัฒนาทางสังคมและเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว การเคลื่อนไหวของประชากรโดยตลอด รวมทั้งปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและทางวัฒนธรรมระหว่างชนเผ่าต่างๆ ได้ส่งผลกระทบต่อนภาษาชนกลุ่มน้อยเวียดนาม โดยก่อให้เกิดกลุ่มภาษาวิกฤตหรือกลุ่มภาษาใกล้สูญพันธุ์ ในบทความเรื่อง “ภาษาวิกฤตและ

การอนุรักษ์ความหลากหลายทางวัฒนธรรมและภาษาชนกลุ่มน้อยในประเทศเวียดนาม" ของเหงียนเวินเหลย (Nguyen Van Loi) ในวารสารภาษาศาสตร์ ฉบับที่ 4 ปี ค.ศ. 1999 เหงียนเวินเหลยได้แบ่งภาษาวิฤตออกเป็น 5 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มที่หนึ่ง คือ ภาษาที่สูญหายไปเกือบหมดและมีผู้พูดภาษาเป็นจำนวนน้อยมาก (เพียงแค่ประมาณ 10 คน) ได้แก่ ภาษาของเผ่าเกอลาแดง ตัง ถุย เออดู ตูยี้ โดยชาวเผ่าดังกล่าวสลับไปพูดภาษาของเผ่ากวาร์หาว ยาว และไท กลุ่มที่สอง มีผู้พูดภาษาเพียงแค่ประมาณ 100 คน ได้แก่ ภาษาของเผ่าปูแป้ว เกอลาขาว ลาซี ลาฮ่า ตามิต หน่งแหวน ดานลาย ลีห่า ไตปอง มาเหลียง กอย หรุ๊ก ใหม่ ชัก และอาแรม กลุ่มที่สาม คือ ภาษาที่ใช้เพียงแค่ในการสื่อสารระหว่างสมาชิก ครอบครัวเท่านั้น และมีแนวโน้มที่จะสูญเสียในรุ่นต่อๆ มา โดยมีผู้พูดภาษาประมาณ 1,000 คน ได้แก่ ภาษาของเผ่าหมาง ค้าง ชิง มูน กัง ซีลา ซ้า ฟือ ผู้ล่า และลาหู กลุ่มที่สี่ คือภาษาที่มีผู้พูดภาษาประมาณ 2,000-10,000 คน ส่วนใหญ่ถูกใช้ในการสื่อสารในครอบครัว และส่วนหนึ่งของภาษานี้ถูกเปลี่ยนเป็นคำศัพท์ของภาษาอื่น ได้แก่ ภาษาของเผ่าหน่าแหม่ว ป่าเถน และโลโล กลุ่มที่ห้า คือ ภาษาที่มีผู้พูดภาษาประมาณ 10,000-30,000 คน ยังถูกใช้ในการสื่อสารในครอบครัวและส่งผ่านไปยังรุ่นต่อๆ มา แต่ถูกผสมกับภาษาที่มีฐานะสูงกว่าอย่างง่ายดาย ได้แก่ ภาษาห้าหนี่ ไ้ย เคมมู เจอรอ จูรู ปาโก และตาโอย

เป็นที่ประจักษ์ชัดว่า แม้ว่าชนกลุ่มน้อยในประเทศเวียดนามจะมีจำนวนประชากรไม่มากนักหากเปรียบเทียบกับชนเผ่าหลัก แต่ชนกลุ่มน้อยเหล่านี้กลับสร้างสรรค์วัฒนธรรมแห่งชาติที่โดดเด่น ด้วยการนำเสนออัตลักษณ์และกระบวนการบูรณาการวัฒนธรรมที่ไม่สามารถค้นหาได้จากที่อื่นนอกเหนือจากประเทศเวียดนาม แต่เนื่องจากเป็น "ชนกลุ่มน้อย" ชนกลุ่มน้อยจึงตกอยู่ในฐานะที่ด้อยต่ำกว่าชนเผ่าหลัก ทั้งในมิติของสังคม เศรษฐกิจ การศึกษา ภาษา และวัฒนธรรม ดังนั้น การพิทักษ์วัฒนธรรมและภาษาของชนกลุ่มน้อยเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในการพิทักษ์วัฒนธรรมและอัตลักษณ์แห่งชาติของประเทศเวียดนาม ตลอดจนกลายเป็นความท้าทายและหน้าที่สูงสุดสำหรับรัฐบาลเวียดนามภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ซึ่งชนกลุ่มน้อยจะถูกผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มที่มีอำนาจในการครอบงำ (Pham Duc Duong, 2011)

นโยบายภาษากับการส่งเสริมอัตลักษณ์สังคมพหุวัฒนธรรมของ รัฐบาลเวียดนาม

ในช่วงต้นของการสถาปนาพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามด้วยเป้าหมายอันสูงส่งเพื่อจะกอบกู้เอกราชของชาติเวียดนาม ประธานโฮจิมินห์ได้ยืนยันว่าชาวเวียดนามล้วนแต่เป็นพี่น้องกัน จึงต้องมีความสามัคคีเพื่อสร้างและปกป้องประเทศชาติ

“ชนเผ่ากินห์ หรือ โกลเหมื่อง และ ม่าน ยาราย หรือ เอเด เซอด้ง หรือ บานา และชนเผ่าอื่นๆ ล้วนแล้วแต่เป็นบุตรหลานชาวเวียดนาม ล้วนแล้วแต่เป็นพี่น้องร่วมท้องเดียวกัน ต้องดำรงอยู่และเสียชีวิตร่วมกัน มีความสุขและความทุกข์ร่วมกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน” “ประเทศและรัฐบาลเวียดนามเป็นประเทศและรัฐบาลร่วมของเรา ดังนั้น ชาติของเราต้องสามัคคีกันอย่างเหนียวแน่น เพื่อปกป้องดินแดนของเราและการสนับสนุนรัฐบาลของเรา” (Ho Chi Minh, 2000: 217-218).

แนวความคิดของประธานโฮจิมินห์ที่กล่าวมาแล้วข้างต้นกลายเป็นกรอบแนวคิดในการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยของรัฐบาลเวียดนาม โดยมุ่งเน้นความเท่าเทียมกัน ความสามัคคี และการช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างชนเผ่า นโยบายของพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามถูกนำเสนอในรัฐธรรมนูญและกฎหมายต่างๆ รวมทั้งเอกสารทางกฎหมายของรัฐบาลอย่างชัดเจน อย่างเช่น มาตรา 5 รัฐธรรมนูญปี ค.ศ. 1992 ของสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามระบุว่า

“สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามเป็นของทุกชนเผ่าที่อาศัยอยู่ร่วมกันในประเทศ รัฐบาลดำเนินนโยบายภายใต้ความเสมอภาคและช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างชนเผ่าทั้งหลาย ห้ามเลือกปฏิบัติและแบ่งแยกชาติพันธุ์ทุกรูปแบบ บรรดาชนเผ่ามีสิทธิในการใช้และพิทักษ์ภาษา ตัวอักษร และอัตลักษณ์ของตน และส่งเสริมขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงามของตน” (Vy Xuan Hoa, 2008: 85)

ภายใต้ทิศทางของรัฐธรรมนูญดังกล่าว กฎหมายต่างๆ เช่น กฎหมายแพ่ง กฎหมายครอบครัว-การสมรส กฎหมายการศึกษา ฯลฯ ถูกนำเสนอในชนชาติ

เวียดนามอย่างเสมอภาค ซึ่งถูกชี้ให้เห็นอย่างละเอียดในยุทธศาสตร์แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม โครงการและโปรแกรมการลงทุนและการพัฒนาให้แก่ชนกลุ่มน้อยที่ราบสูงในแทบทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการศึกษา

ประเทศเวียดนามก้าวสู่ยุคปฏิรูปเศรษฐกิจ หรือยุคโด่ยเม้ย (Đổi Mới) ด้วยแผนพัฒนาประเทศตามรูปแบบเศรษฐกิจแบบตลาดภายใต้ลัทธิสังคมนิยม ปี ค.ศ. 2001 นโยบายด้านชาติพันธุ์ของรัฐถูกนำเสนอไว้อย่างชัดเจนในมติของการประชุมสมัชชาใหญ่พรรคคอมมิวนิสต์แห่งเวียดนาม โดยชี้ให้เห็นว่า “ให้ปฏิบัติตามนโยบายด้านชาติพันธุ์เพื่อความเสมอภาค ความสามัคคี การช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างบรรดาชนเผ่าของเวียดนาม ทั้งในทางด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม การพัฒนาการผลิตสินค้า การดูแลชีวิตความเป็นอยู่ ตลอดจนสภาพจิตใจ การแก้ปัญหาความยากจน การขยายองค์ความรู้ การพิทักษ์ส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีของบรรดาชนเผ่าเวียดนาม” (Vy Xuan Hoa, 2008: 88-89)

การประชุมครั้งที่ 7 ของคณะกรรมการกลางพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม ชุดที่ 9 เกี่ยวกับประเด็นทางด้านชาติพันธุ์ ได้กล่าวยืนยันถึงนโยบายทางชาติพันธุ์ในปัจจุบันว่า “รัฐให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่ของชนกลุ่มน้อยและพื้นที่ภูเขา โดยมุ่งเน้นการพัฒนาการคมนาคมและโครงสร้างพื้นฐาน การแก้ปัญหาความยากจน การใช้ประโยชน์จากศักยภาพและจุดแข็งของแต่ละพื้นที่ ควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ระบบนิเวศสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน การสร้างพลังภายในและความไว้วางใจตัวเองของชนกลุ่มน้อย ตลอดจนให้ชนกลุ่มน้อยสนใจและสนับสนุนการทำงานรัฐ รวมทั้งความช่วยเหลือพื้นที่อื่นๆ ทั่วประเทศ” (Vy Xuan Hoa, 2008: 102-103)

นอกจากนี้ มติของประชุมสมัชชาใหญ่พรรคคอมมิวนิสต์แห่งเวียดนาม ครั้งที่ 10 ในปี ค.ศ. 2006 ได้ยืนยันว่า “ประเด็นทางชาติพันธุ์และความสามัคคีของบรรดาชนเผ่าเวียดนามเป็นประเด็นยุทธศาสตร์ในกระบวนการปฏิวัติในประเทศชาติของเรา บรรดาชนเผ่าในครอบครัวยุใหญ่เวียดนามมีความเท่าเทียมกัน ความสามัคคี การเคารพกัน และความช่วยเหลือกัน” (Vy Xuan Hoa, 2008: 104)

หนึ่งในนโยบายที่ถูกรัฐเวียดนามให้ความสำคัญมากที่สุดต่อชนกลุ่มน้อย คือ นโยบายเกี่ยวกับภาษาชนกลุ่มน้อย โดยพรรคคอมมิวนิสต์และรัฐบาลเวียดนาม ได้ออกนโยบายการให้ความเคารพต่อภาษาแม่ของชนเผ่าต่าง ๆ และการพัฒนา บรรดาภาษาชนเผ่าเวียดนามอย่างเท่าเทียมกัน หลังจากการสถาปนาพรรค คอมมิวนิสต์เวียดนามในปี ค.ศ. 1930 พรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามได้ออกนโยบาย ความสามัคคีทางด้านชาติพันธุ์บนพื้นฐานของความเสมอภาคและความช่วยเหลือ ซึ่งกันและกัน เพื่อเอกราชของประเทศชาติและความสุขของบรรดาชนเผ่า (Mattariganord, 2006)

ก่อนการรวมประเทศเวียดนามในปี ค.ศ. 1975 ประเทศเวียดนามเหนือ หรือสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนามด้วยการชี้นำของพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม ได้ให้ความสำคัญต่อนโยบายด้านชาติพันธุ์ โดยยืนยันว่าบรรดาชนเผ่าที่อาศัยอยู่ ในประเทศเวียดนามล้วนแต่มีสิทธิและหน้าที่ที่เท่าเทียมกันเป็นที่สำคัญมากคือ การยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ของชนกลุ่มน้อย การให้ชนกลุ่มน้อยความช่วยเหลือ เพื่อความก้าวหน้าในทุกด้าน การมีส่วนร่วมในรัฐบาลของชนกลุ่มน้อย และการใช้ ภาษาแม่ของชนกลุ่มน้อยในการศึกษาส่วนท้องถิ่น ซึ่งถูกชี้ให้เห็นอย่างชัดเจน ในรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนามที่ได้รับการอนุมัติ เมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน ค.ศ. 1946 กล่าวว่า “ที่โรงเรียนประถมศึกษาล้วนท้องถิ่น ชนกลุ่มน้อยมีสิทธิใช้ภาษาแม่ของตนในการศึกษาเล่าเรียน” (มาตรา 15) (Nguyen Thien Giap, 2009: 59) “และในชั้นศาลชนกลุ่มน้อยแห่งชาติมีสิทธิใช้ภาษาแม่ก่อน” (มาตรา 66) (Nguyen Thien Giap, 2009: 63) ขณะที่รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐ ประชาธิปไตยเวียดนามที่ถูกประกาศโดยประธานาธิบดี เมื่อวันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 1960 ระบุอย่างละเอียดว่า “ชนเผ่าต่าง ๆ มีสิทธิรักษาหรือปรับเปลี่ยนขนบธรรมเนียม ของตน ใช้ภาษาพูดและภาษาเขียนเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเพื่อพัฒนาวัฒนธรรม ของตน” (มาตรา 3) (Nguyen Thien Giap, 2009: 67) รวมทั้ง “ศาลประชาชนต้อง รับรองการให้พลเมืองของสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนามสามารถใช้ภาษาพูด และภาษาเขียนของตนก่อน” (มาตรา 102) (Nguyen Thien Giap, 2009: 69)

หลังจากการปลดปล่อยประเทศเวียดนามในปี ค.ศ. 1975 ภายใต้การชี้นำของพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามยังคงยืนยันการดำเนินนโยบายการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและภาษาของชนกลุ่มน้อยเวียดนามต่อไป โดยมีเป้าหมายเพื่อจะพัฒนาสังคมเวียดนามให้กลายเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมที่โดดเด่นในภูมิภาค รัฐธรรมนูญปี ค.ศ. 1980 แห่งสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามกล่าวว่า “ชนเผ่าต่าง ๆ มีสิทธิใช้ภาษาพูดและภาษาเขียนของตน พิทักษ์และส่งเสริมขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมของตน” (มาตรา 5) (Nguyen Thien Giap, 2009: 73) และ “ศาลประชาชนรับรองให้พลเมืองของสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามที่เป็นผู้คนที่ชนเผ่าหนึ่งในบรรดาชนเผ่าเวียดนามใช้ภาษาพูดและภาษาเขียนเฉพาะชนเผ่าของตนก่อน” (มาตรา 60) (Nguyen Thien Giap, 2009: 75) ขณะที่รัฐธรรมนูญปี ค.ศ. 1992 แห่งสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามได้เพิ่มเติมว่า “ชนเผ่าต่าง ๆ มีสิทธิใช้ภาษาพูดและภาษาเขียนของตน พิทักษ์อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ของตนและส่งเสริมขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมของตน” (มาตรา 5) (Nguyen Thien Giap, 2009: 75)

กฎหมายการศึกษาในระดับประถมศึกษาที่ออกมาเมื่อวันที่ 6 สิงหาคม ค.ศ. 1991 กล่าวยืนยันว่า “ชนกลุ่มน้อยสามารถใช้ภาษาพูดและภาษาเขียนของกลุ่มชาติพันธุ์ของตนควบคู่ไปกับภาษาเวียดนามเพื่อปฏิบัติการศึกษาระดับประถมศึกษา” นอกจากนี้ กฎหมายการศึกษาในระดับประถมศึกษาที่ออกมา เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม ค.ศ. 1998 ระบุอย่างชัดเจนว่า “รัฐสร้างโอกาสการเรียนรู้ภาษาพูดและภาษาเขียนของชนกลุ่มน้อยให้แก่ชนเผ่าเหล่านั้น การเรียนการสอนภาษาพูดและภาษาเขียนของชนกลุ่มน้อยถูกปฏิบัติตามกฎระเบียบของรัฐบาล” (Nguyen Thien Giap, 2009: 78)

จึงไม่น่าแปลกใจที่นโยบายและมติต่าง ๆ ของรัฐบาลเวียดนามล้วนแต่มุ่งเน้นประเด็น 3 ประการ *ประการที่หนึ่ง* คือ การปรับปรุงและการสร้างภาษาเขียนให้แก่ชนกลุ่มน้อย โดยมีมติของสำนักนายกรัฐมนตรีเลขที่ 153-CP เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม ค.ศ. 1969 ระบุอย่างชัดเจนว่า

“ชนกลุ่มน้อยใดๆ ที่ยังมีได้มีภาษาพูดเฉพาะของตน สามารถสร้างและใช้ภาษาพูดของกลุ่มชาติพันธุ์ของตน หากสามารถตอบสนองเงื่อนไขดังต่อไปนี้ได้ (1) มีประชากรเป็นจำนวนค่อนข้างมาก หากเปรียบเทียบกับชนกลุ่มน้อยอื่นๆ (2) อาศัยอยู่ค่อนข้างกระจุกตัวหนาแน่น (3) มีความยากลำบากมากในการรองรับองค์ความรู้ที่ถูกแพร่กระจายเป็นภาษาพูดและภาษาเขียนทางการโดยตรง และมีข้อเสนอเกี่ยวกับการสร้างภาษาเขียนเฉพาะชนเผ่าเพื่อการพัฒนาการศึกษาและวัฒนธรรมของชนเผ่าของตน (4) มีภาษาที่มีจำนวนคำศัพท์ค่อนข้างแตกต่างหลากหลาย อีกทั้ง ชนเผ่าใดๆ ที่มีภาษาเขียนอยู่แล้ว หากแต่พิจารณาว่าภาษาเขียนนี้ไม่เอื้อประโยชน์ต่อความก้าวหน้าของชนเผ่าอื่นๆ ก็สามารถปรับปรุงภาษาเขียนเก่าหรือสร้างภาษาเขียนใหม่ให้เหมาะสมได้ ขณะที่ชนเผ่าใดๆ ที่ไม่ตอบสนองเงื่อนไขสร้างภาษาเขียนเฉพาะของตนที่กล่าวมาแล้วข้างต้น แต่มีความต้องการภาษาเขียนเพื่อบันทึกภาษาพูดของพวกเขา ก็จะสามารถใช้ภาษาเขียนทางการของประเทศเวียดนามในการบันทึกภาษาพูดของตน” (Nguyen Thien Giap, 2009: 79-80)

มติของสภารัฐบาลเลขที่ 53-CP เมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1980 เกี่ยวกับภาษาเขียนของชนกลุ่มน้อย ระบุว่า

“ชนเผ่าทั้งหลายที่ยังมิได้มีภาษาเขียน มีข้อเสนอในการสร้างตัวอักษรเฉพาะเพื่อบันทึกภาษาพูดของพวกเขา ขณะที่ชนเผ่าบางกลุ่มที่มีตัวอักษรแบบโบราณต้องการสร้างตัวอักษรใหม่ไปตามแบบตัวอักษรละติน เพื่อมีความคล้ายคลึงกับตัวอักษรของภาษาเขียนทางการ ข้อเสนอเหล่านี้จะต้องถูกพิจารณาอย่างจริงจังและดำเนินการที่ละขั้นตอน” “เพื่อความสะดวก ความง่ายดาย และความรวดเร็วในการเรียนการสอนภาษาเขียนชนกลุ่มน้อยและภาษาเขียนทางการสำหรับชนกลุ่มน้อยและชนเผ่ากินที่ที่มีความต้องการเรียนภาษาชนของกลุ่มน้อยเช่นเดียวกัน ก็ต้องสร้างใหม่หรือปรับปรุงตัวอักษรของภาษาเขียนของชนกลุ่มน้อยไปตามตัวอักษรของภาษาทางการ” (Nguyen Thien Giap, 2009: 84-85)

ประการที่สอง คือ การใช้ภาษาพูดและภาษาเขียนของชนกลุ่มน้อยให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ โดยมีมติของสำนักนายกรัฐมนตรีเลขที่ 153-CP เมื่อ

วันที่ 20 สิงหาคม ค.ศ. 1969 ระบุว่า “ภาษาเขียนของชนกลุ่มน้อยถูกใช้ภายในขอบเขตและระดับดังต่อไปนี้

(1) ในการจัดความรู้หนังสือและการส่งเสริมการเรียนรู้หนังสือในพื้นที่ของชนกลุ่มน้อยที่มีภาษาเขียนเฉพาะชนเผ่าอยู่แล้ว สำหรับการส่งเสริมการเรียนรู้หนังสือ ชนกลุ่มน้อยพื้นที่ใดๆ ไม่สามารถสื่อสารเป็นภาษาทางการได้ หรือสามารถสื่อสารได้น้อยมาก ภาษาเขียนของชนเผ่าอื่นๆ ก็ถูกสอนควบคู่ไปกับภาษาพูดและภาษาเขียนทางการในชั้นเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงปีที่ 5 และตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ขึ้นไป นักเรียนต้องเรียนหนังสือเป็นภาษาเขียนทางการ หากชนกลุ่มน้อยใดๆ ต้องการและมีความสามารถเรียนหนังสือเป็นภาษาทางการได้ ก็จะใช้ภาษาพูดและภาษาเขียนทางการในการเรียนการสอน แต่ครูต่างๆ ควรบรรยายเป็นภาษาชนกลุ่มน้อยเพื่อให้ผู้เรียนมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งและรวดเร็วพร้อมกันกับการให้ผู้เรียนเหล่านี้เรียนเพิ่มเติมภาษาเขียนเฉพาะชนเผ่าของพวกเขา ทำให้พวกเขามีความสามารถอ่านหนังสือที่เขียนขึ้นเป็นภาษาชนเผ่าของตนได้

(2) ในระดับประถมศึกษา ต้องให้นักเรียนเรียนภาษาชนกลุ่มน้อยและภาษาทางการสลับกัน และให้นักเรียนเหล่านี้คุ้นเคยกับภาษาพูดและภาษาเขียนทางการยิ่งเร็วยิ่งดี ขณะที่ในระดับมัธยมศึกษา ต้องสอนภาษาพูดและภาษาเขียนทางการเป็นส่วนใหญ่ และมีวิชาภาษาและวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยในตารางการเรียน

(3) ในทางด้านวัฒนธรรม ศิลปวรรณคดี และสื่อมวลชน ควรใช้ภาษาพูดและภาษาเขียนของชนกลุ่มน้อยอย่างแพร่หลายในพื้นที่ที่ชนกลุ่มน้อยกระจุกตัวอย่างหนาแน่น

(4) ชนกลุ่มน้อยที่มีภาษาเขียนเฉพาะของตน มีสิทธิใช้ภาษาเฉพาะชนเผ่าในการบันทึกหนังสือ การเขียนจดหมายและคำร้องต่อหน่วยงานของรัฐในพื้นที่ที่ประชากรส่วนใหญ่เป็นชนเผ่าเดียวกันและเจ้าหน้าที่ของรัฐและประชาชนรู้จักภาษาเขียนของชนเผ่านั้น เอกสารทางรัฐบาลที่ส่งจากอำเภอลงไปถึงตำบลควรเขียนเป็นภาษาของชนเผ่านั้น (Nguyen Thien Giap, 2009: 108-110)

ระยะต่อมา มติของสภารัฐบาลเลขที่ 53-CP เมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1980 เกี่ยวกับภาษาเขียนของชนกลุ่มน้อย ระบุว่า “ในการแพร่กระจายข้อมูลข่าวสารและกิจกรรมทางวัฒนธรรมของรัฐบาลในพื้นที่ของชนกลุ่มน้อย เจ้าหน้าที่ต้องพยายามใช้ภาษาพูดและภาษาเขียนของชนกลุ่มน้อย เพื่อช่วยผู้คนเหล่านี้สามารถรับรู้และเข้าใจแนวความคิดของรัฐได้อย่างรวดเร็ว ในการติดต่อสื่อสารทางไปรษณีย์และการติดต่อกับหน่วยงานของรัฐ ชนกลุ่มน้อยมีสิทธิใช้ภาษาเขียนเฉพาะชนเผ่าของตน และหน่วยงานดังกล่าวมีหน้าที่รองรับพิจารณาจดหมายและคำร้องของพวกเขา” (Nguyen Thien Giap, 2009: 110)

จนกระทั่งได้มีคำสั่งของนายกรัฐมนตรีเลขที่ 525-TTg เมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน ค.ศ. 1993 เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่ภูเขาและพื้นที่ของชนกลุ่มน้อย กล่าวว่า “ต้องต้อยอดการพัฒนาทางวิทยุและโทรทัศน์ในพื้นที่ภูเขาและพื้นที่ของชนกลุ่มน้อย จนถึงปลายปี ค.ศ. 1995 ต้องดำเนินการแพร่กระจายคลื่นโทรทัศน์ลงไปถึงอำเภอต่างๆ ให้สำเร็จ และยกระดับคุณภาพรายการที่ออกอากาศเป็นภาษาชนกลุ่มน้อย” (Nguyen Thien Giap, 2009: 111)

ประการที่สาม คือ การพิทักษ์รักษาภาษาและวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อย โดยคำสั่งของนายกรัฐมนตรีเลขที่ 525-TTg เมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน ค.ศ. 1993 ระบุว่า “ต้องต้อยอดการพิทักษ์พัฒนาและยกระดับกิจกรรมทางวัฒนธรรม ศิลปวัฒนธรรมชุมชน ใช้ประโยชน์และอนุรักษ์วัฒนธรรมเก่าแก่ของชุมชนชนเผ่า รื้อฟื้นและยกระดับเทศกาลประเพณีที่ดั้งเดิมของชนกลุ่มน้อย” (Nguyen Thien Giap, 2009: 114)

ข้อมูลดังกล่าวข้างต้นสามารถยืนยันได้อย่างแน่นอนว่า นโยบายเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งนโยบายภาษาของชนกลุ่มน้อยของพรรคคอมมิวนิสต์และรัฐบาลเวียดนามได้ไปในทางสอดคล้องกับทิศทางอุดมการณ์ของประธานโฮจิมินห์ ซึ่งเป็นผู้นำที่ยิ่งใหญ่ของประเทศและประชาชนเวียดนาม โดยตอกย้ำความสำคัญของความสามัคคีระหว่างบรรดาชนเผ่าเวียดนามในความสำเร็จของการปฏิวัติการกอบกู้เอกราชของชาติเวียดนาม ตลอดจนการสร้างและพัฒนาประเทศเวียดนามกลายเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมที่โดดเด่นในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง โดยการพิทักษ์รักษา

ภาษาและวัฒนธรรมของบรรดาชนเผ่าไม่ว่าจะเป็นชนเผ่าหลัก คือ ชนเผ่ากินห์ และชนกลุ่มน้อย เพื่อสร้างสรรค์วัฒนธรรมที่ถูกเรียกกันว่า วัฒนธรรมเวียดนาม

ช่องทีวีภาษาชนกลุ่มน้อย (VTV5) กับการพิทักษ์วัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยโดยรัฐบาลเวียดนาม

สถานีโทรทัศน์แห่งประเทศไทยเวียดนาม หรือ วีทีวี (VTV) เป็นหน่วยงานรัฐสังกัดรัฐบาลเวียดนาม ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 7 กันยายน ค.ศ. 1970 ทำหน้าที่เป็นสถานีโทรทัศน์เพื่อการศึกษา เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของทางรัฐบาลสู่ประชาชน และเพื่อประโยชน์สาธารณะ รวมไปถึงการเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างรัฐบาลกับประชาชน ตลอดจนเป็นสถานีโทรทัศน์แม่ข่ายให้แก่สถานีโทรทัศน์ส่วนภูมิภาคทั่วประเทศ ออกอากาศครั้งแรก ก่อนปี ค.ศ. 1990 เป็นรายการของรัฐบาลอย่างเดียว ต่อมาในวันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 1990 จึงได้เปลี่ยนรูปแบบการออกอากาศจากการออกอากาศเชิงเดี่ยวเป็นการออกอากาศเชิงพาณิชย์ พร้อมกับเปิดสถานีช่องใหม่ คือ ช่อง VTV2 เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1991

ในปัจจุบัน วีทีวี (VTV) มีช่องทีวี 9 ช่อง คือ วีทีวี 1 (VTV1) ที่เป็นช่องข่าวสารทั่วไป วีทีวี 2 (VTV2) เป็นช่องวิทยาศาสตร์และการศึกษา วีทีวี 3 (VTV3) เป็นช่องกีฬาบันเทิงและข้อมูลทางเศรษฐกิจ วีทีวี 4 (VTV4) เป็นช่องเฉพาะให้แก่ชาวเวียดนามที่ต่างประเทศ วีทีวี 5 (VTV5) เป็นช่องภาษาชนกลุ่มน้อยเวียดนาม วีทีวี 6 (VTV6) เป็นช่องเยาวชน วีทีวี 7 (VTV7) เป็นช่องเยาวชนและการศึกษาที่กำลังจัดตั้งขึ้น วีทีวี 8 (VTV8) เป็นช่องภาษาอังกฤษที่กำลังจัดตั้งขึ้น และ วีทีวี 9 (VTV9) เป็นช่องทีวีที่ส่วนใหญ่ให้บริการแก่ผู้ชมในภาคใต้ของประเทศเวียดนาม (อ้างอิงในส่วนคำแนะนำเกี่ยวกับวีทีวีใน Website of Vietnam Television VTV) (Vietnam Television (VTV). 2008).

สืบเนื่องจากหน้าที่เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและนโยบายของทางพรรคคอมมิวนิสต์และรัฐบาลเวียดนามสู่ชนกลุ่มน้อยที่อาศัยในถิ่นทุรกันดารและลำบากจน รัฐบาลเวียดนามจึงมีมติให้สถานีโทรทัศน์แห่งประเทศไทยเวียดนาม หรือ วีทีวี (VTV) จัดตั้งช่องทีวีภาษาชนกลุ่มน้อยขึ้น วีทีวีไฟว์ (VTV5) โดยอาศัยงบประมาณ

การผลิตรายการโทรทัศน์จากงบประมาณประจำปีของรัฐ นอกจากนั้น วีทีวีเองก็มีการร่วมมือกับสถานีโทรทัศน์ส่วนท้องถิ่นต่างๆ ทั่วประเทศเวียดนามในการผลิตรายการที่วีชนกลุ่มน้อยอยู่แล้ว (Nam Khanh, 2012: 54) รายการทีวีภาษาชนกลุ่มน้อยได้ออกอากาศทดสอบเป็นครั้งแรกในช่องวีทีวี 1 เมื่อ เดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 2002 จนถึง ค.ศ. 2004 จากนั้นจึงแยกตัวออกมาเป็นช่องทีวีภาษาชนกลุ่มน้อย หรือ วีทีวีไฟว์ (VTV5) อย่างเสรี โดยออกอากาศผ่านดาวเทียมกระจายไปทั่วประเทศ และนำเสนอเป็นภาษาชนเผ่าในประเทศเวียดนามหลายภาษากว่า 22 ภาษา ตลอด 24 ชั่วโมง

วีทีวีไฟว์ (VTV5) มีจุดมุ่งหมายเพื่อการให้บริการผู้ชมชนกลุ่มน้อย และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและนโยบายของทางรัฐบาลเวียดนามสู่ชนเผ่าต่างๆ รวมทั้งเหตุการณ์สำคัญๆ ของชนกลุ่มน้อย โดยออกอากาศรายการข่าวสาร ข่าวบันเทิง โดยเน้นการเสนอข่าวเป็นส่วนมาก เนื่องจากวีทีวีไฟว์เป็นช่องทีวีภาษาชนกลุ่มน้อย กองบรรณาธิการของวีทีวีไฟว์ต้องนำรายการของวีทีวีที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับชนกลุ่มน้อยมาคัดเลือก หรือผลิตสร้างรายการใหม่ และแปลเป็นภาษาชนเผ่าต่างๆ ในลักษณะที่สอดคล้องกับต้นฉบับและแนวความคิดของชนกลุ่มน้อยโดยใช้ภาษาที่ชัดเจนและเข้าใจง่าย ซึ่งทำให้ชนกลุ่มน้อยสามารถฟังเข้าใจได้ อย่างเช่น วีทีวีไฟว์ นำรายงานข่าวของวีทีวี 1 มาคัดเลือก แปลเป็นภาษาชนกลุ่มน้อย และออกอากาศในวันถัดไป นอกจากนี้ ขอบเขตเครือข่ายที่กว้างขวางของวีทีวีไฟว์ ได้นำไปสู่การร่วมมือระหว่างวีทีวีไฟว์กับสถานีโทรทัศน์ส่วนท้องถิ่นต่างๆ ทั่วประเทศในการผลิตรายการชนกลุ่มน้อย

วีทีวีไฟว์ (VTV5) นับว่าเป็นสะพานเชื่อมโยงระหว่างรัฐบาลกับชนกลุ่มน้อย ทำหน้าที่เผยแพร่นโยบายและกระจายข้อมูลข่าวสารของทางรัฐบาลสู่ชนกลุ่มชาติพันธุ์ส่วนน้อยอย่างรวดเร็ว ถูกต้อง และทันเวลา ตลอดจนยกระดับส่งเสริมและแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ประสบการณ์การผลิตที่มีประโยชน์มากให้แก่ชนกลุ่มน้อย เพื่อการลดปัญหาความยากจน ดังนั้น กรอบรายการของวีทีวีไฟว์ ถูกจัดให้สอดคล้องกับเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยกรอบรายการประจำวันชุดหนึ่งให้เวลานำเสนอ 6 ชั่วโมง ออกอากาศอย่างต่อเนื่องและสลับกันเป็นวันละ 4 รอบ จนครบ

24 ชั่วโมง ประกอบไปด้วย รายการ 2 ประเภท ได้แก่ รายการภาษาเวียดนาม หรือ รายการภาษาทางการ และ รายการภาษาชนกลุ่มน้อย

รายการภาษาเวียดนาม ประกอบด้วย 2 ส่วน ส่วนที่หนึ่ง คือ รายการข่าวสารที่ออกอากาศภายในประมาณ 30 นาที มีรายการ 3 ประเภท ประเภทที่หนึ่ง ข่าวทั่วไป ที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับชนกลุ่มน้อย เช่น การเสนอข่าวกิจกรรมต่างๆ ของรัฐบาลเวียดนามต่อชนกลุ่มน้อย ข้อมูลข่าวสารทางเศรษฐกิจที่มีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของชนกลุ่มน้อย การปฏิบัตินโยบายของพรรคคอมมิวนิสต์และรัฐบาลเวียดนามในพื้นที่ของชนกลุ่มน้อย ฯลฯ ประเภทที่สอง รายการข่าวทางกฎหมาย ที่เป็นการเผยแพร่กฎหมายเวียดนามสู่ชนกลุ่มน้อย และการเสนอข่าวเกี่ยวกับกิจกรรมที่ผิดกฎหมายเวียดนาม ซึ่งทำให้ชนกลุ่มน้อยมีความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาทางกฎหมายมากขึ้น จึงหลีกเลี่ยงการกระทำที่ผิดกฎหมาย และ ประเภทที่สาม รายการการศึกษา ที่มุ่งเน้นให้คำปรึกษาเรื่องการผลิตการทำไร่ทำนาและการเลี้ยงสัตว์แก่ชนกลุ่มน้อย เพื่อช่วยเหลือประชาชน มุ่งยกระดับฐานะความเป็นอยู่และลดปัญหาความยากจน ส่วนที่ถูกนำเสนอเป็นภาษาเวียดนามอีกส่วนหนึ่ง คือ รายการละครเวียดนาม ที่เป็นรายการบันเทิงมีเวลาออกอากาศประมาณ 1 ชั่วโมง

รายการภาษาชนกลุ่มน้อย ถูกแบ่งออกเป็นรายการย่อยๆ ของภาษาชนเผ่าต่างๆ มีคำบรรยายเป็นภาษาเวียดนาม เนื่องจากการออกอากาศของวีทีวีไฟว์ มีทั้งสิ้น 22 ภาษาชนเผ่า ใช้เวลาเพียงวันละประมาณ 4 ชั่วโมง ดังนั้น ในแต่ละวัน วีทีวีไฟว์ (VTV5) จึงสามารถออกอากาศได้เพียง 4 - 8 ภาษาเท่านั้น บรรดา 22 ภาษาชนเผ่าเหล่านี้จึงถูกสลับกันนำเสนออย่างต่อเนื่อง ใช้เวลาออกอากาศประมาณ 20 - 30 นาที โดยเนื้อหาสาระของรายการมักมุ่งเน้นการเสนอข่าวที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับชนเผ่า ไม่ว่าจะเป็นข่าวการปฏิบัตินโยบายของรัฐ ข่าวทางกฎหมาย ข้อมูลข่าวสารการศึกษา และกิจกรรมของชนเผ่า หากรายการที่นำเสนอเป็นภาษาของชนเผ่าใดๆ เนื้อหาสาระของรายการจะสะท้อนประเด็นต่างๆ เกี่ยวกับชนเผ่านั้นๆ ด้วย เป็นที่น่าสังเกตว่า ชีวิตประจำวันของแต่ละชนเผ่าถูกนำเสนออย่างมีชีวิตชีวาเต็มไปด้วยภาพลักษณ์ และทัศนียภาพที่สวยงามตามแต่ละ

ถิ่นฐาน ซึ่งถูกนำเสนอเป็นภาษาเฉพาะของชนเผ่าตัวเอง นอกเหนือจากรายการข่าวสารดังกล่าว วีทีวีไฟว์ (VTV5) ยังได้ออกอากาศรายการการแสดงของชนเผ่าต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการร้องเพลง การเต้นรำ การเล่นดนตรีแบบดั้งเดิมของชนเผ่า โดยนักแสดงเป็นผู้คนของชนเผ่าเหล่านั้น

เป็นที่น่าสนใจว่า ชนเผ่าเวียดนามมีลักษณะการตั้งถิ่นฐานกระจายอยู่ทั่วประเทศ แม้ว่าเป็นชนเผ่าเดียวกันมีภาษาและวัฒนธรรมดั้งเดิมเหมือนกัน แต่ตั้งถิ่นฐานกระจายในหลายๆ พื้นที่ ทำให้เกิดความแตกต่างกันระหว่างภาษาพูดและวัฒนธรรมของกลุ่มย่อยๆ ในชนเผ่าเดียวกันซึ่งอาจเกิดขึ้นมาก เนื่องจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามชนเผ่าและข้ามวัฒนธรรม ดังนั้น การออกอากาศภาษาของชนเผ่าซึ่งจำนวนประชากรค่อนข้างมากและกระจายอยู่ในหลายๆ พื้นที่ จึงถูกแบ่งออกเป็นรายการภาษาชนเผ่าหนึ่งในพื้นที่เฉพาะเจาะจง เช่น รายการภาษาชนเผ่าม้ง (Mông) ที่จังหวัดหล่าวกาย (Lào Cai) รายการภาษาชนเผ่าม้ง (Mông) ที่จังหวัดบั๊กกาน (Bắc Cạn) รายการชนเผ่าม้ง (Mông) ที่จังหวัดทานห์หว่า (Thanh Hóa) ฯลฯ ที่สำคัญมากกว่านั้นคือ การจำแนกรายการภาษาของชนเผ่าเดียวกันเปิดโอกาสให้แก่นำเสนออัตลักษณ์ที่สลับซับซ้อน รวมทั้งปัญหาความท้าทายและอุปสรรค ตลอดจนความรู้สึกนึกคิดของแต่ละชนเผ่าอย่างลึกซึ้งและรอบด้าน

ระดับความถี่ในการออกอากาศทางช่องวีทีวีไฟว์ (VTV5) จะขึ้นอยู่กับจำนวนประชากรและการกระจุกตัวของชนกลุ่มชาติพันธุ์ โดยภาษาที่มีผู้ใช้จำนวนมาก มักจะให้ถูกออกอากาศอย่างสม่ำเสมอ ดังนั้น เช่น เผ่าไท (Thái) ไต (Tày) เขมร (Khơ Me) หม่อง (Mường) หล่ง (Lùng) ม้ง (Mông) ยาว (Dao) ยาราย (Gia Rai) เอเด (Ê Đê) และจาม (Chàm) ส่วนชนเผ่าไตที่มีจำนวนประชากรน้อย ย่อมถูกลดหล่นการออกอากาศลง ปัจจุบัน ภาษาของเผ่าเขมรออกอากาศในช่องวีทีวีไฟว์ (VTV5) แทบทุกวัน เนื่องจากเผ่าเขมรมีจำนวนประชากรมากอันดับที่สองในบรรดาชนกลุ่มน้อยเวียดนาม และกระจายกันอยู่ในหลายๆ พื้นที่ อย่างไรก็ตาม เผ่าฮวา (Hoa) หรือเผ่าจีนในประเทศเวียดนาม แม้จะเป็นหนึ่งในชนกลุ่มน้อยที่มีจำนวนประชากรมากที่สุดในประเทศเวียดนาม แต่ภาษาของเผ่าฮวาหรือภาษาจีนไม่ถือว่าเป็นภาษาชนกลุ่มน้อย หรือเป็นภาษาที่กำลังสูญหาย เนื่องจากภาษาจีนเป็นที่รู้จักกันแพร่หลายทั้งในและนอกประเทศเวียดนาม

อนึ่ง นอกเหนือจากผังในรายการประจำวันแล้ว วีทีวีไฟว์ (VTV5) ได้ร่วมมือกับสถานีโทรทัศน์ส่วนท้องถิ่นในการผลิตสารคดีเฉพาะเรื่องวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ซึ่งส่วนใหญ่ถูกนำเสนอเป็นภาษาเวียดนาม เพื่อเผยแพร่และประชาสัมพันธ์วัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยสู่บรรดาชนเผ่าอื่นทั่วประเทศ เช่น ในปีค.ศ. 2008 วีทีวีไฟว์ (VTV5) ได้ผลิตและออกอากาศสารคดีเรื่อง “การบันทึกประจำวันเกี่ยวกับพื้นที่ราบสูง” ความยาว 12 ตอน โดยนำเสนอถึงชีวิตประจำวัน บ้านเรือน วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของชนเผ่าต่างๆ ที่พื้นที่ภูเขา ได้แก่ เผ่าโลโล (Lô Lô) หมื่อง (Mù'ng) ม้ง (Mông) ฯลฯ และสารคดีเรื่อง “การเดินทางตามแนวชายฝั่งภาคกลาง” ความยาว 12 ตอน โดยเน้นการนำเสนอชนเผ่าต่างๆ ในรูปแบบวัฒนธรรมทะเล นอกจากนี้ วีทีวีไฟว์ (VTV5) ยังร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ของสถานีโทรทัศน์แห่งประเทศไทยเวียดนาม (VTV) ถ่ายทอดสดเทศกาลวัฒนธรรมของบรรดาชนเผ่าเวียดนาม อาทิ เทศกาลการแสดงเสื้อผ้าของบรรดาชนเผ่าเวียดนาม เมื่อเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 2011 และการประกวดนางงามบรรดาชนเผ่าเวียดนาม เมื่อเดือนธันวาคม ค.ศ. 2011

อาจกล่าวได้ว่า ในปัจจุบัน วีทีวีไฟว์ (VTV5) กลายมาเป็น “อาหารสำหรับความคิด” ที่ขาดไม่ได้สำหรับชนกลุ่มน้อย เนื่องจากวีทีวีไฟว์ได้มีบทบาทสำคัญในการเชื่อมต่อชนกลุ่มน้อยกับทางรัฐบาลหรือศูนย์กลางอำนาจของประเทศ ในขณะที่เดียวกันก็เชื่อมโยงบรรดาชนเผ่าเวียดนามอย่างใกล้ชิด เพื่อสร้างสรรค์ความเข้าใจซึ่งกันและกัน และความสามัคคีระหว่างบรรดาชนเผ่าเวียดนาม และที่สำคัญมากกว่านั้น วีทีวีไฟว์ (VTV5) ทำหน้าที่สำคัญในการส่งเสริมพัฒนาและพิทักษ์ภาษา และวัฒนธรรมที่กำลังตกอยู่ในความเสี่ยงของการสูญหายของเวียดนาม

ช่องทีวีภาษาชนกลุ่มน้อย (VTV5) กับการพิทักษ์วัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยเวียดนาม

ในปัจจุบันอาจกล่าวได้ว่า วีทีวีไฟว์ (VTV5) กลายมาเป็นส่วนประกอบที่ขาดไม่ได้ในชีวิตประจำวันของชนกลุ่มน้อย เพราะได้นำเสนอความหลากหลายทางวัฒนธรรมของแต่ละชนเผ่า ไม่ว่าจะเป็นรายการข่าวสาร รายการการศึกษา และ

รายการบันเทิง ด้วยภาพที่มีสีสันสดใส รวมถึงสร้างแรงจูงใจให้กับชนกลุ่มน้อยได้หันมาพิทักษ์วัฒนธรรม ภาษา และอัตลักษณ์ของตน ภายใต้แนวความคิดและนโยบายของรัฐเวียดนามที่ยืนยันถึงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการบูรณาการทางวัฒนธรรมระหว่างบรรดาชนเผ่าเวียดนาม ตลอดจนสื่อถึงความสามัคคีระหว่างบรรดาชนเผ่า ในขณะเดียวกันก็ทำหน้าที่เป็นสะพานช่วยเชื่อมโยงชนกลุ่มน้อยกับทางรัฐบาลหรือศูนย์กลางอำนาจของประเทศเวียดนาม ก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างกัน และที่สำคัญคือ ทีวีวีไฟว์ (VTV5) ทำหน้าที่ในการพิทักษ์รักษาอัตลักษณ์ ภาษาและวัฒนธรรมเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อให้ประเทศเวียดนามเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมที่มีความโดดเด่นในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง

อิทธิพลของทีวีวีไฟว์ (VTV5) สะท้อนผลอย่างเด่นชัด 2 ประการ *ประการแรก* คือ การสร้างความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์แห่งตนของชนกลุ่มน้อยแท้ที่จริงแล้ว วัฒนธรรมดั้งเดิมของชนเผ่าบางชนเผ่าได้ถูกหลอมรวมเข้ากับวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลเหนือกว่า วัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยเหล่านี้จึงตกอยู่ในสภาวะใกล้สูญหาย ดังนั้น รายการที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อย ซึ่งออกอากาศทางทีวีวีไฟว์ (VTV5) จึงถูกผลิตขึ้นในลักษณะที่สะท้อนความจริงและเผยแพร่ทัศนียภาพอันสวยงามในพื้นที่ของชนกลุ่มน้อย เพื่อเป็นการยกย่องชมเชยและประชาสัมพันธ์วัฒนธรรมให้ชนเผ่าอื่นๆ ได้รู้จัก มีผู้ชมหลายท่านส่งจดหมายมาถึงกองบรรณาธิการของทีวีวีไฟว์ (VTV5) โดยปรารถนาจะเห็นชนเผ่าของตนจะมีโอกาสได้ออกรายการสักครั้ง เช่น นางฟู้เถียน (Phù Thị Thiên) หญิงชาวเผ่าปาเถ่น (Pà Thẻn) ที่อาศัยอยู่ที่จังหวัดห่ายาง (Hà Giang) เธอเล่าว่า “ดิฉันคิดว่าช่องทีวีนี้ มีนัยยะสำคัญมากในการพิทักษ์รักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมของชาติเวียดนาม ทีวีวีไฟว์ได้แพร่กระจายภาพลักษณ์อันดีงามและภาษาอันหลากหลายของชนเผ่าเวียดนามไปสู่ผู้ชมทั้งในและนอกประเทศ ดิฉันหวังว่า สักวันหนึ่ง ชนเผ่าปาเถ่น (Pà Thẻn) ของเราก็จะมีโอกาสออกรายการบนช่องทีวีวีไฟว์เหมือนชนเผ่าอื่นๆ” (Thanh Huyen, 2008)

การใช้ภาษาของชนกลุ่มน้อยออกอากาศบนช่องทีวีวีไฟว์ (VTV5) ทำให้รู้สึกว่าคุณภาพมีฐานะที่ทัดเทียมกันกับเผ่ากินห์ (เผ่าหลักของเวียดนาม) อย่างน้อย

ก็ในมิติทางด้านภาษา และเป็นที่ยอมรับมากขึ้นของสังคมเวียดนาม ที่สำคัญคือ พวกเขารับทราบว่ารัฐบาลให้ความสนใจกับชนกลุ่มน้อยมากขึ้น รวมถึงตระหนักถึงความสำคัญของภาษาและวัฒนธรรมของตนว่าเป็นสมบัติอันล้ำค่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของเวียดนาม ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตน ซึ่งการพิทักษ์รักษาภาษาและวัฒนธรรมของชนเผ่าไม่ใช่เพียงการรักษาไว้ให้บุตรหลานเท่านั้น หากแต่ยังยืนยันถึงฐานะทางสังคมของคนเวียดนามอีกด้วย การพิทักษ์รักษาภาษาและวัฒนธรรมจึงกลายเป็นความปรารถนาและหน้าที่สำคัญของชนกลุ่มน้อย

ประการที่สอง วิถีวีโว่ได้มีส่วนร่วมในการส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามชนเผ่าข้ามวัฒนธรรม ไม่อาจปฏิเสธว่า ช่องวิถีวีโว่กลายเป็นเวทีของชนกลุ่มน้อยที่สามารถแสดงอัตลักษณ์ของตน ช่องวิถีวีโว่มีได้เพียงแต่เป็นเครื่องมือในการกระจายอำนาจของรัฐสู่ชนกลุ่มน้อยเท่านั้น แต่ยังเป็นพื้นที่ของการบูรณาการทางวัฒนธรรมของบรรดาชนเผ่าเวียดนาม โดยหน้าที่ขยายองค์ความรู้ให้แก่ชนกลุ่มน้อย ไม่ว่าจะเป็นทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา และที่สำคัญคือการตีแผ่วิถีชีวิตของชนเผ่าต่างๆ ในระหว่างที่ออกอากาศ ทำให้เข้าใจเรื่องราวของพี่น้องต่างชนเผ่าได้มากขึ้น ในขณะเดียวกันก็นำวัฒนธรรมใหม่ๆ เข้ามาผนวกกับวัฒนธรรมเดิมของตน โดยยึดพื้นฐานการพิทักษ์คุณค่าดั้งเดิมของวัฒนธรรมเฉพาะชนเผ่าเป็นหลัก นำไปสู่อัตลักษณ์ที่สั่นไหวของชนเผ่าเวียดนาม อย่างไรก็ตาม การผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมดังกล่าวมิได้หมายความว่า ชนเผ่าใดที่ครอบงำทางด้านประชากรและเศรษฐกิจก็สามารถผนวกชนเผ่าอื่นๆ เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของตนได้ หากแต่ก่อให้เกิดเพียงแต่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามชนเผ่าและข้ามวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมความภาคภูมิใจในการนำเสนอและพิทักษ์อัตลักษณ์ ภาษา และวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมของตนเอง

เป็นที่ชัดเจนว่า ช่องวิถีวีโว่ได้มีอิทธิพลสำคัญในการปลูกจิตสำนึกและกระตุ้นให้ชนกลุ่มน้อยได้เล็งเห็นสมบัติอันล้ำค่าของตน นั่นคือ ภาษาและวัฒนธรรมชนเผ่า ซึ่งนำไปสู่การพิทักษ์รักษาภาษา วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี หรือกล่าวอย่างกว้างกว่านั้นคือ พิกัดอัตลักษณ์ที่สั่นไหวและไม่หยุดนิ่งของบรรดาชนเผ่าเวียดนาม

บทสรุป

ประเทศเวียดนามเป็นประเทศหนึ่งในอนุภูมิภาคกลุ่มน้ำโขงที่มีความแตกต่างหลากหลายทางชาติพันธุ์ โดยมี 53 ใน 54 ชนเผ่าถือว่าเป็นชนกลุ่มน้อย ชนกลุ่มน้อยอันหลากหลายเหล่านี้ได้สร้างสรรค์วัฒนธรรมแห่งชาติที่โดดเด่นซึ่งไม่สามารถค้นหาได้จากที่อื่นนอกเหนือจากประเทศเวียดนาม โดยภาษาและวัฒนธรรมของแต่ละชนเผ่าถือเป็นสมบัติอันล้ำค่าในการนำเสนออัตลักษณ์แห่งชาติของประเทศเวียดนาม ปัจจุบันชนกลุ่มน้อยเวียดนามตกอยู่ในฐานะที่ด้อยต่ำกว่าชนเผ่าหลักทั้งในด้านมิติทางสังคม เศรษฐกิจ การศึกษา ภาษา และวัฒนธรรม ซึ่งทำให้ภาษาและวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยตกอยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการการสูญหาย ดังนั้น การพิทักษ์วัฒนธรรม และภาษาของชนกลุ่มน้อยภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ซึ่งมีความเสี่ยงสูงต่อการถูกกลืนกลาย จึงเป็นความท้าทายและเป็นหน้าที่สำหรับรัฐบาลเวียดนาม

ด้วยหน้าที่ดังกล่าว รัฐบาลเวียดนามจึงได้ดำเนินนโยบายชาติพันธุ์ที่มุ่งเน้นความสามัคคีระหว่างบรรดา 54 ชนเผ่าในประเทศเวียดนาม สอดรับกับทิศทางอุดมการณ์ของประธานโฮจิมินห์ซึ่งเป็นผู้นำที่ยิ่งใหญ่ของประเทศและประชาชนเวียดนาม ตลอดจนให้ความสำคัญกับนโยบายชนกลุ่มน้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งนโยบายภาษาชนกลุ่มน้อย โดยการพิทักษ์รักษาภาษาและวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยให้ทัดเทียมเท่ากับชนเผ่าหลักอย่างเผ่ากินห์ (Kinh)

โทรทัศน์เป็นอีกหนึ่งช่องทางที่มีประสิทธิภาพในการกระจายอำนาจของรัฐสู่ชนกลุ่มน้อย ด้วยสาเหตุนี้เอง รัฐบาลเวียดนามด้วยนโยบายชนกลุ่มน้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งนโยบายภาษาชนกลุ่มน้อย ได้มีมติให้สถานีโทรทัศน์แห่งประเทศเวียดนามที่เป็นหน่วยงานของรัฐ จัดตั้งช่องทีวีภาษาชนกลุ่มน้อย หรือ ช่องทีวีไฟว์ (VTV5) เพื่อแพร่กระจายข้อมูลข่าวสารของทางรัฐบาลสู่ชนกลุ่มน้อยที่มักอาศัยอยู่ในถิ่นทุรกันดารและห่างไกลจากศูนย์กลางอำนาจของรัฐ ผลของนโยบายดังกล่าวทำให้ทีวีไฟว์ (VTV5) กลายมาเป็น “อาหารสำหรับความคิด” ที่ขาดไม่ได้สำหรับชนกลุ่มน้อย เนื่องจากมีบทบาทสำคัญในสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างชนกลุ่มน้อย

กับทางรัฐบาลหรือศูนย์กลางอำนาจของประเทศ ช่องวีทีวีไฟว์ (VTV5) จึงมีอิทธิพลสำคัญในการปลูกจิตสำนึกและกระตุ้นให้ชนเผ่าได้ตระหนักถึงสมบัติอันล้ำค่าของตน นั่นคือ ภาษาและวัฒนธรรมชนเผ่า นำไปสู่ความรักและความหวงแหนวัฒนธรรมดั้งเดิมและภาษาเฉพาะชนเผ่าของตน ยิ่งไปกว่านั้น ช่องวีทีวีไฟว์ได้ก่อให้เกิดการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมซึ่งนำไปสู่การสร้างอัตลักษณ์ที่สิ้นไหลของบรรดาชนเผ่าเวียดนาม บนพื้นฐานของการยึดอัตลักษณ์เดิมเป็นหลักในการเข้ามาผนวกกันเป็นวัฒนธรรมที่ถูกเรียกกันว่า วัฒนธรรมเวียดนาม

วีทีวีไฟว์ (VTV5) ถือว่าเป็นอีกหนึ่งในความสำเร็จของรัฐบาลเวียดนามในการนำสื่อมวลชนมาใช้ในการดำเนินนโยบายทางชาติพันธุ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนโยบายภาษาชนกลุ่มน้อย เพื่อธำรงอัตลักษณ์ทางภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์อันหลากหลายในประเทศเวียดนาม ซึ่งนับว่าแตกต่างไปจากแนวคิดบูรณาการของหลายชนชาติ เช่น ประเทศไทยที่เน้นความเป็นเอกลักษณะมากกว่าส่งเสริมอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ นอกจากนี้ ผลสำเร็จของวีทีวีไฟว์ (VTV5) นับว่าเป็นตัวอย่างที่ดีในการสร้างความร่วมมือกับสื่อมวลชนในการสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมในประเทศอาเซียน โดยเฉพาะในประเทศไทยซึ่งประสบภาวะวิกฤตทางชาติพันธุ์เช่นกัน เพื่อให้ผู้กำหนดนโยบายเล็งเห็นถึงความสำคัญในการสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมในประเทศ รวมไปถึงการแลกเปลี่ยนรายการทีวีในลักษณะเดียวกันนี้ เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศในกลุ่มอาเซียนให้มากขึ้นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- Bao tang Nhan hoc. (2011). *Ngôn ngữ các dân tộc Việt Nam*. (In Vietnam) [Vietnam's Ethnic Languages]. Hanoi: Dai hoc Quoc gia Ha Noi, Dai hoc Khoa hoc Xa hoi va Nhan van.
- Baulch, Bob.; Haughton, Dominique.; Haughton, Jonathan and Truong Thi Phi Chuyen. (2007). Ethnic Minority Development in Vietnam. *Journal of Development Studies*, 43 (7), 1151-1176

- Ho Chi Minh. (2000). *Ho Chi Minh-Toan tap, Tap 4*. (In Vietnam) [Ho Chi Minh-The Complete Book, Volumn 4]. Ha Noi: Nha Xuat ban Chinh tri Quoc Gia.
- Mattariganord, Dararat. (2006). *Prawatsat Vietnam nai Nung-sue Bab Rien Chan Prathom khong Vietnam Patjuban*. (In Vietnam) [History Presentation in a Current Vietnamese Primary School Textbook]. *Journal of Mekong Societies*, 2(1), 89-117.
- Nam Khanh. (2012). *Nang cao Chat luong, Tang Thoi luong Truyen hinh Tieng Dan toc*. (In Vietnam) [Improving the Quality of and Expanding the Broadcast Duration of Ethnic Language Television]. Retrieved December 11, 2012, from <http://baodientu.chinhphu.vn/Home/Nang-cao-chat-luong-tang-thoi-luong-truyen-hinh-tieng-dan-toc/20121/124058.vgp>
- Nguyen Thien Giap. (2009). *Chinh sach Ngon ngu o Viet Nam qua cac Thoi ky Lich su*. (In Vietnam) [Vietnam's Language Policies in Various Historical Periods]. Ha Noi: Dai hoc Quoc Gia Ha Noi, Dai hoc Khoa hoc Xa hoi va Nhan Van.
- Nguyen Van Loi. (1999). *Cac Ngon ngu Nguy cap va Viec Bao ton Su Da dang Van hoa, Ngon ngu toc nguoi o Viet Nam*. (In Vietnam) [Endangered Languages and Preservation of Ethnic Culture and Language Diversity in Vietnam]. *Tap chi Ngon Ngu*, 4.
- Pham Duc Duong. (2011). *Watthanathan Vietnam: Watthanatham hang Glum Chadtipan un Lak Lai*. (In Thai) [Vietnamese Culture: The Culture of Ethnic Diversity]. *Journal of Mekong Societies*, 6(3), 31-46.
- Thanh Huyen. (2008). *Truyen hinh Tieng Dan toc: Noi Hoi tu, Se chia Cuoc song cua Dong bao cac Dan toc*. (In Vietnam) [Ethnic Language Television: The Meeting and Life-sharing Place of Ethnic People]. Retrieved September 26, 2008, from <http://cema.gov.vn/modules.php?name=Content&op=details&mid=11486>

- Tran Tri Doi. (2011). Chính sách Ngôn ngữ Dân tộc Thiểu số Việt Nam và Giá trị của nó trong Phát triển Bền vững vùng Lành thổ. (In Vietnam) [Vietnam's Ethnic Language Policies and Their Value in Sustainable Development of Territory]. Ky yeu **Hội thảo Quốc tế “Đóng góp của Khoa học Xã hội-Nhân văn trong Phát triển Kinh tế Xã hội”**.
- Tran Tri Doi, Nguyen Van Loc. (2006). **Thực trạng Sử dụng Ngôn ngữ của một số Dân tộc Thiểu số và Vấn đề đặt ra cho Giáo dục Ngôn ngữ trong Nhà trường ở Việt Bắc**. (In Vietnam) [The Real Situation of the Use of Some Ethnic Languages and Problems Facing Language Education at School in Viet Bac]. Ha Noi: Nhà Xuất bản Giáo dục.
- Vietnam Television (VTV). (2008). Retrieved September 26, 2008, from website: <http://vtv.vn/Home/Index>
- Vuong Toàn. (2008). **Góp ý về Biên soạn Tiêu đề Mục “Việt Nam-Các Ngôn ngữ”**. (In Vietnam) [Some Suggestions on the Titles “Vietnam - Languages”]. Ha Noi: Viện Thông tin Khoa học Xã hội.
- Vy Xuan Hoa. (2008). **Chính sách Dân tộc của Đảng, Nhà nước trong Việc Đảm bảo Quyền của các Dân tộc Thiểu số Việt Nam**. (In Vietnam) [The Party and the Government's Ethnic Policies for Ensuring Rights of Vietnam's Ethnic Groups]. Ha Noi: Vụ Chính sách Dân tộc, Ủy ban Dân tộc Việt Nam.